

UZASADNIENIE

Zaskarżonym wyrokiem z dnia 11 września 2015 roku w sprawie z powództwa Spółdzielczej Kasy Oszczędnościowo – Kredytowej im. F. S. w G. przeciwko J. O. i M. O. (1) o zapłatę, Sąd Rejonowy dla Łodzi – Widzewa w Łodzi zasądził solidarnie od pozwanych J. O. i M. O. (1) na rzecz powoda Spółdzielczej Kasy Oszczędnościowo – Kredytowej im. F. S. w G. kwotę 8 356,13 złotych z umownymi odsetkami w wysokości równej czterokrotności stopy kredytu lombardowego Narodowego Banku Polskiego w stosunku rocznym od dnia 17 kwietnia 2013 roku do dnia zapłaty, z ograniczeniem odpowiedzialności pozwanych do wartości ustalonego w spisie inwentarza stanu czynnego spadku po S. M. (1), oddalając powództwo w pozostałej części, a nadto zasądził solidarnie od pozwanych J. O. i M. O. (1) na rzecz powoda Spółdzielczej Kasy Oszczędnościowo – Kredytowej im. F. S. w G. kwotę 1 216 złotych tytułem zwrotu kosztów procesu.

Apelację od wyroku w powyższym zakresie wniosła strona pozwana, zarzucając mu:

1. naruszenie przepisów postępowania w zakresie mającym wpływ na wynik sprawy tj.:

a) art. 233 k.p.c. poprzez przekroczenie granic swobodnej oceny dowodów przeprowadzonych w sprawie, dokonanej wybiórczo wbrew zasadom logiki i doświadczenia życiowego, polegającej na zupełnym pominięciu faktu, iż w dniu zawarcia umowy ugody została również podpisana umowa o linie pożyczkową Nr (...), która to została przeznaczona na spłatę należności z tytułu umowy ugody z dnia 29 września 2010 roku;

b) art. 232 k.p.c. poprzez przyjęcie, że pozwane nie wywiązały się z obowiązku udowodnienia okoliczności uzasadniających zastosowanie art. 5 k.c., podczas gdy pozwane zaoferowały logiczne, wzajemnie się uzupełniające dowody wskazujące na nadużycie przez powoda prawa podmiotowego stojącego w sprzeczności z zasadami współzycia społecznego;

1. naruszenia prawa materialnego tj.:

a) art. 5 k.c. przez jego niezastosowanie do ustalonego w sprawie stanu faktycznego co skutkowało udzieleniem ochrony prawnej działaniu powoda, pomimo iż działanie to stanowi :czynienie z przysługującego mu prawa użytku sprzecznego z zasadami współzycia społecznego, a w konsekwencji obciążenie małoletniej M. O. (1) oraz jej siostry J. O. obowiązkiem spłaty zobowiązania finansowego zaciągniętego przez zmarłą S. M. (1);

b) naruszenie art. 65 § 1 i 2 k.c. poprzez jego niezastosowanie prowadzące do braku analizy przez Sąd treści zawartej umowy ugody z dnia 29 września 2010 r w zakresie dotyczącym ustaleń stron w przedmiocie warunków spłaty zobowiązania a mianowicie faktu, iż pozwane wywiązały się ze spłaty zobowiązania w zakresie określonym w punkcie 4 umowy ugody, natomiast powód nie poinformował pozwanych o wysokości ostatniej raty, co doprowadziło do powstania zadłużenia oraz naliczenia odsetek umownych od dnia 17 kwietnia 2013 r.

W oparciu o wskazane zarzuty strona pozwana wniosła o zmianę zaskarżonego wyroku w części zasądzającej powództwo co do kwoty 8.356,13 zł wraz umownymi odsetkami w wysokości równej czterokrotności kredytu lombardowego Narodowego Banku Polskiego w stosunku rocznym od dnia 17 kwietnia 2013 roku do dnia zapłaty oraz w części orzekającej o kosztach procesu tj. objętych pkt 1 i 3 wyroku, poprzez oddalenie powództwa, zasądzenie od Powoda na rzecz Pozwanych kosztów postępowania przed Sądem I i II instancji w tym kosztów zastępstwa procesowego według norm przepisanych. Uwolnienie Pozwanych od kosztów sądowych w postępowaniu odwoławczym.

W odpowiedzi na apelację powód wniósł o jej oddalenie oraz zasądzenie od pozwanych solidarnie na rzecz powoda kosztów postępowania apelacyjnego, w tym kosztów zastępstwa procesowego wg norm przepisanych.

Sąd Okręgowy zważył, co następuje:

apelacja nie jest zasadna i podlega oddaleniu.

Sąd Okręgowy aprobuje rozstrzygnięcie Sądu I instancji, który w sposób prawidłowy, obiektywny - zgodnie z dyrektywami określonymi w art. 233 § 1 k.p.c. ocenił materiał dowodowy zgromadzony w sprawie i na jego podstawie poczynił prawidłowe ustalenia

w zakresie niezbędnym do rozpoznania żądania powoda. Sąd Okręgowy podziela poczynione przez Sąd pierwszej instancji ustalenia i w konsekwencji przyjmuje za swoje, uznając za zbędne powielanie ich w treści uzasadnienia.

Bezasadny okazał się zarzut naruszenia art. 233 § 1 k.p.c. poprzez pominięcie dowodu z dokumentu, tj. umowy o linię pożyczkową zawartą w dniu 29 września 2015 roku pomiędzy S. M. (1), a powodem, który w ocenie strony apelującej miał istotne znaczenie dla rozstrzygnięcia sprawy. Zdaniem pozwanych powód w okresie spłat ww. pożyczki bezprawnie dokonywał potrąceń z Indywidualnego Konta Spółdzielczego (IKS) S. M. (1) kwot celem pokrycia rat pożyczki, pomimo, iż raty te faktycznie były wpłacane na konto wskazane przez SKO, zaś z tytułu potrąceń należnych kwot Kasa pobierała dodatkową opłatę. Wbrew stanowisku strony apelującej podniesione przez nią okoliczności zostały wzięte pod uwagę przy wydaniu zaskarżonego orzeczenia, czemu Sąd I instancji dał wyraz w treści uzasadnienia, wskazując, iż księgowanie wpłat S. M. dokonywanych na poczet ugody na IKS było całkowicie dowolne i nie znajdowało umocowania, ani w treści regulaminów SKO, ani w treści ugody. Środki zaksięgowane na IKS powódka zaliczała zgodnie z regulaminem I. Kont Spółdzielczych (...), ale w ogóle nie powinny one się tam znaleźć. Jednocześnie Sąd prawidłowo uznał, że zasądzenie dochodzonego roszczenia powinno nastąpić w takiej wysokości, jakby wszystkie wpłaty S. M. dokonywane na poczet ugody były księgowane zgodnie ze wskazaniem zobowiązanej i uwzględniając przy tym trudną sytuację materialną zobowiązanej pominął przy ustaleniu wysokości należnej stronie powodowej kwoty niewielkie opóźnienia w spłacie kilku rat.

W kontekście powyższych uwag należy stwierdzić, iż wbrew twierdzeniom apelującej w rozpoznawanej sprawie Sąd Rejonowy dokonał prawidłowych ustaleń faktycznych

w oparciu o cały zgromadzony materiał dowodowy i nie naruszył dyspozycji

art. 233 § 1 k.p.c. Przeprowadzona przez tenże Sąd ocena materiału dowodowego jest

w całości logiczna i zgodna z zasadami doświadczenia życiowego, zaś wszelkie podniesione w tym zakresie zarzuty stanowią w istocie jedynie niczym nieuzasadnioną polemikę

z prawidłowymi i nieobarczonymi jakimkolwiek błędem ustaleniami Sądu pierwszej instancji.

Nietrafne były także zarzuty naruszenia norm prawa materialnego, tj. art. 65 § 1 i 2 k.c. oraz art. 5 k.c.

Wbrew stanowisku strony apelującej Sąd I instancji dokonał szczegółowej analizy treści zawartej w dniu 29 września 2010 roku ugody, w szczególności w przedmiocie warunków spłaty zobowiązania. Przy ustaleniu zaś wysokości zobowiązania wynikającego z ugody Sąd oparł się na harmonogramie przedstawionym przez powódkę, który odpowiada warunkom ugody zarówno co do wysokości rat, jak i oprocentowaniu należności. Ustalając ilość i terminy wpłat na poczet ugody Sąd słusznie oparł się nie tylko na dowodach wpłat przedstawione przez stronę pozwaną, ale również wykazie przedłożonym przez powódkę. W tym stanie rzeczy Sąd I instancji prawidłowo uznał, iż zobowiązanie wynikające z zawartej ugody nie zostało spłacone w całości. Sąd Okręgowy stanowisko Sądu I instancji w całości podziela, nie dostrzegając w nim żadnej nieprawidłowości. Odnosząc się do argumentacji wskazanego zarzutu, wskazać należy, iż w istocie sprowadza się on do wykazania naruszenia przez Sąd I instancji przepisu art. 5 k.c. który w ocenie strony apelującej w realiach niniejszej sprawy powinien mieć w zastosowanie.

Z powyższym stanowiskiem pozwanych nie można jednak się zgodzić. Sąd Okręgowy w pełni podziela stanowisko Sądu I instancji, iż materiał dowodowy niniejszej sprawy nie daje podstaw do oddalenia powództwa w oparciu o art. 5 k.c. Argumentacja zarzutów w tym zakresie stanowi w istocie powtórzenie wątpliwości zgłoszonych w toku postępowania pierwszoinstancyjnego, które wyczerpująco zostały omówione w pisemnych motywach zaskarżonego orzeczenia. Wskazać należy, że o ile zarzut ten może być podniesiony przez stronę pozwaną na każdym etapie postępowania

sądowego, aż do jego zakończenia przed sądem drugiej instancji, to w ocenie Sądu Okręgowego brak było również podstaw do zastosowania w niniejszej sprawie art. 5 k.c. Zważyć należy, iż judykaturze wspartej poglądami doktryny ugruntowane jest stanowisko, iż norma art. 5 k.c. ma charakter wyjątkowy i można ją stosować w sytuacji, gdy w innej drodze nie można zabezpieczyć interesu osoby zagrożonej wykonaniem prawa podmiotowego drugiej osoby (tak: wyrok SN z dnia 17 września 1969 r. III CRN 310/69 OSNC 1970/6/115). Jak wskazał też Sąd Najwyższy w wyroku z dnia 25 sierpnia 2011 r. (II CSK 640/10) istotą prawa cywilnego jest strzeżenie praw podmiotowych, a zatem wszelkie rozstrzygnięcia prowadzące do redukcji bądź unicestwienia tych praw mają charakter wyjątkowy. Odmowa udzielenia ochrony prawnej na podstawie art. 5 k.c., z uwagi na jego wyjątkowy - w powyższym ujęciu, charakter musi być uzasadniona istnieniem okoliczności rażących i nieakceptowanych w świetle powszechnie uznawanych w społeczeństwie wartości. Należy też podkreślić, że z samej istoty instytucji nadużycia prawa podmiotowego wynika, że dokonuje go strona, która wykonując swoje prawo czyni to niezgodnie z zasadami współzycia społecznego lub społeczno-gospodarczego przeznaczenia prawa. Jej zachowanie powinno więc być w pierwszej kolejności i ze szczególną starannością zbadane przez sąd w celu ustalenia, czy zarzucane przez drugą stronę nadużycie prawa wystąpiło (...) (vide: wyrok Sądu Najwyższego z dnia 7 czerwca 2000 r. III CKN 522/99, LEX nr 51563). Jednocześnie zasady współzycia społecznego w rozumieniu art. 5 k.c. są pojęciem pozostającym w nierozłącznym związku z całokształtem okoliczności danej sprawy i w takim całościowym ujęciu wyznaczają podstawy, granice i kierunki jej rozstrzygnięcia w wyjątkowych sytuacjach, które przepis ten ma na względzie. Dlatego dla zastosowania art. 5 k.c. konieczna jest ocena całokształtu szczególnych okoliczności danego wypadku w ścisłym powiązaniu nadużycia prawa z konkretnym stanem faktycznym (wyrok Sądu Apelacyjnego w Łodzi z dnia 22 stycznia 2014 roku, I ACa 888/13, LEX nr 1428188). Jednocześnie wskazać należy, że strona, która usiłuje wywieść skutki prawne wynikające z treści art. 5 k.c., zgodnie ze spoczywającym na niej ciężarem dowodu, powinna wskazać jaką przyjętą w społeczeństwie zasadę współzycia społecznego naruszył przeciwnik swym postępowaniem (por. wyrok Sądu Najwyższego z 7 maja 2003 r., sygn. IV CKN 120/01, LEX nr 141394), zwłaszcza że istnieje domniemanie, że osoba uprawniona korzysta z prawa podmiotowego w sposób legalny, zasługujący na ochronę prawną. Pozwany jednak z tego obowiązku nie wywiązał się. Samo zaś powołanie się na klauzulę generalną bez uściślenia okoliczności, w jakich mogłaby ona mieć zastosowanie, nie zasługuje na uwzględnienie (por. wyrok Sądu Najwyższego z 28 października 2003 r., sygn. I CK 222/02, LEX nr 151610).

W niniejszej sprawie nie sposób doszukać się przesłanek, które mogłyby spowodować uznanie wystąpienia z przedmiotowym roszczeniem za nadużycie prawa podmiotowego, zatem zarzut ten należy uznać za bezzasadny. Oceny tej nie zmienia argumentacja przytoczona w treści apelacji, w szczególności wymienione w niej uchybienia powoda, które jak słusznie wskazał Sąd I instancji nie stanowią okoliczności uzasadniających ocenę powództwa jako sprzecznego z zasadami współzycia społecznego. Sąd słusznie stwierdził, że sam fakt, iż pożyczkobiorczyni znajdowała się w trudnej sytuacji finansowej i miała problemy zdrowotne, nie pozwala na uznanie, że druga strona umowy wykorzystała to w celu uzyskania korzyści. Z materiału dowodowego niniejszej sprawy nie wynika, by pożyczkobiorczyni znajdowała się w stanie wyłączającym świadome, czy swobodne powzięcie decyzji i wyrażenie woli. Z okoliczności sprawy nie wynika również, aby była ona osobą naiwną, nieporadną czy wręcz nieorientowaną w swojej sytuacji i skutkach dokonanej czynności prawnej. W chwili zawierania umów pożyczkobiorczyni miała 62 lata i to od niej wyszła inicjatywa zawarcia takiej umowy. Zważyć przy tym należy, iż jak wynika ze stanu faktycznego przedmiotowej sprawy, przy podpisywaniu obu umów S. M. (1) towarzyszyła jej córka M. O. (2). Podstawą do oddalenia powództwa z powołaniem na zastosowanie przepisu art. 5 k.c. nie może stanowić również sytuacja materialna pozwanych. Pozwane są spadkobierczyniami S. M. (1), które przyjęły spadek z dobrodziejstwem inwentarza, a zatem jak słusznie wskazał Sąd I instancji w wystarczającym stopniu chroni ich interesy majątkowe.

Mając na uwadze powyższe, Sąd Okręgowy na podstawie art. 385 k.p.c. oddalił apelację.

Zważywszy na wynik kontroli instancyjnej o kosztach postępowania apelacyjnego Sąd Okręgowy orzekł na podstawie art. 102 w zw. z art. 391 § 1 k.p.c. i nie obciążył pozwanych kosztami postępowania apelacyjnego, uznając że w sprawie zachodzą szczególne okoliczności pozwalające na odstąpienie od podstawowej zasady rozstrzygania o

kosztach procesu – odpowiedzialności za wynik na rzecz zasady słuszności. Sąd Okręgowy wziął pod uwagę sytuację majątkową i życiową pozwanych.

Zważywszy, że w toku postępowania drugoinstancyjnego pozwana M. O. (1) korzystała z przyznanej z urzędu pomocy prawnej radcy prawnego J. S. Sąd zasądził z funduszy Skarbu P. Sądu Rejonowego dla Łodzi – Widzewa w Łodzi kwotę 738 zł ustalonej na podstawie § 12 ust. 1 pkt 1 w zw. z § 6 pkt 4 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 28 września 2002 r. w sprawie opłat za czynności radców prawnych oraz ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów pomocy prawnej udzielonej przez radcę prawnego z urzędu (Dz. U. 2013.490 j.t.) w zw. z §21 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 22 października 2015 roku w sprawie opłat za czynności radców prawnych (Dz. U. 2015.1804).